

шозначимості теоретичних досліджень відносно практики. Неокантіанці також вважають, що гуманітарне наукове дослідження не може ґрунтуватися на методи природничих наук. Вони розрізняють ряд *природничих наук*, що вивчає фізичні феномени і ряд *наук про дух*, де предметом дослідження є явища культурного ряду буття. Такі феномени складають цінності, існування яких не можна пояснити цілком через причинно-наслідковий характер розвитку подій. У структурі нашої свідомості цінності мають *належний* (деонтологічний) характер прояву, а не *необхідний* (онтологічний).

Теорія цінностей є базою ще одного розділу сучасної філософії – *аксіології*. Врахування її положень у науковому дослідженні вважається потрібним сьогодні не тільки в гуманітарних науках, але й в природничих.

6. Особливості пізнання в неокантіанських напрямках природного права

У наш час прийнято розрізняти *традиційну* та *сучасну* школу природного права [7, с.20], або *стару* та *нову* школу природного права [8, с.140-141]. Основним чинником такого розподілу виступає ставлення до метафізики – засадничої дисципліни схоластичної аристотелівської філософії та використання наукового методу при обґрунтуванні доктринальних положень природного права. Особливості застосування наукового підходу в школі обумовлювали в XVII-XIX ст. створення догматичних або теоретичних її концепцій. Догматичні концепції були характерні для докантіанського – докритичного періоду використання наукового методу, теоретичні – для критичного. Нова школа у XX ст. почала відмовлятися взагалі від використання наукового підходу, що привело до виникнення неокантіанського напрямку школи природного права порівняно з традиційним науковим (класичним).

Неокантіанські інтерпретації природного права ґрунтуються не стільки на використанні наукового методу, скільки на пошуку нових пояснень положень школи поза його межами. "Філософія розуміння" замінює в ній традиційну "філософію понять". Такий підхід на думку вчених, певною мірою, дає можливість уникнути труднощів методологічного та пізнавального характеру, притаманних класичним школам позитивізму та філософії права, вийти на осягнення смислів буття та існування поза межами наукового знання, що ґрунтується на *суб'єкт-об'єктному* відношенні в пізнанні. Метафізика відроджується в таких теоріях у своєму онтологічному статусі, а не виступає загальною теорією наукового дослідження в кантіанському розумінні.

УДК 342.951:351.74

О. Соколенко, канд. юрид. наук

НАПРЯМКИ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕОРЕТИЧНОГО РОЗУМІННЯ

Узагальнено підходи до класифікації правоохоронної діяльності, сформовано та обґрунтовано цілісне узгоджене розуміння напрямків правоохоронної діяльності.

Ключові слова: правоохоронна діяльність, напрямки, класифікація.

Обобщены подходы к классификации правоохранительной деятельности, сформировано и обосновано целостное согласованное понимание направлений правоохранительной деятельности.

Ключевые слова: правоохранительная деятельность, направления, классификация.

Going is generalized near classification of law-enforcement activity, the integral concerted understanding of directions of law-enforcement activity is formed and reasonable.

Key words: law-enforcement activity, directions, classification.

Правоохоронна діяльність є одним із ключових напрямків державної діяльності, в рамках якого здійснюється усунення порушень прав, свобод та інтересів людини і громадянина, а також інтересів суспільства і держави, забезпечуючи при цьому стабільність і ста-

До сучасних неокантіанських напрямків школи природного права відносять герменевтику, феноменологію, екзистенціальні вчення, а також неотомізм [9, с.14-15]. Дослідження в цих напрямках школи природного права у XX ст. дали змогу підняти питання про особливий *антропологічний* вимір філософії, у рамках якого дослідження прав людини – предмет школи природного права у поєднанні з традиційною теорією цінностей набуває нових культурологічних орієнтирів та смислових відтінків.

Таким чином, розвиток наукового методу в школі природного права привів спочатку до створення доктринальних концепцій метафізичного плану. В цих концепціях використовувалися механістичні інтерпретації суспільних процесів на основі фізичних уявлень або допускалася догматична трактовка положень школи на основі абстрактно-раціонального методу. В рамках критичного методу Канта науковий статус метафізики було уточнено: порівняно з дослідженнями в сфері природничих наук вона виступає в якості загальної теорії досліду – теорії пізнання про умови, можливості, форми, методи та рамки наукового дослідження. Теоретичний статус метафізики в XIX ст. став проблемою осмислення позитивної філософії та неокантіанства і привів до поділу сучасної філософії на систему онтології, гносеології та аксіології. Дослідження неокантіанських напрямків школи природного права, не пов'язані з використанням наукового методу, відродили традиційну проблематику школи після періоду критики в XIX ст. і дали змогу обґрунтувати антропологічний напрям сучасної філософії права.

1. Самардак М.М. Філософія науки: напрями, теми, концепції. Навч. посіб. – К., Вид. ПАРАПАН, 2011. – 204 с. 2. Чичерин Б.Н. История политических учений. В 5-ти частях. – М.: Типография Грачева и комп., 1869-1888. 3. Кант Эммануил. Метафизика нравов // Соч.: В 6 т. [Под общей ред. В.Ф.Асмуса, А.В.Гулыги, Т.И.Ойзермана]. – М.: Мысль, 1966. – Т. 4. – ч. 2. 4. Кант Эммануил. О вопросе, предложенном на премию Королевской Берлинской Академией наук в 1791 году: Какие действительные успехи сделала метафизика в Германии со времен Лейбница и Вольфа? // Соч.: В 6 т. [Под общей ред. В.Ф.Асмуса, А.В.Гулыги, Т.И.Ойзермана]. – М.: Мысль, 1966. – Т.6, с.177-252. 5. Рюд Вольфганг. Шлях філософії: XIX-XX століття /Пер. з нім. М.Д.Култаєвої, В.І.Кебуладзе, В.М.Терлецкого. – К.: Дух і Літера, 2010. – 368 с. 6. Савальский В.А. Основы философии права в научном идеализме. Марбургская школа философии: Коген, Наторп, Штаммлер и др. Том 1. – Москва. Типография Императорского Московского Университета, 1909. – 361 с. 7. Браун Бікс. Теорія природного права. // Філософія права. [За редакцією Джоела Фейнберга, Джулса Коулмена; пер. з англійської П.Тарашук.] – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2007. – 1256. 8. Фулер Лон Л. Анатомія права: Пер. з англійської Н.Комарової. – Наукове видання К.: Сфера, 1999. – 144 с. 9. Четвернин В.А. Современные концепции естественного права. – М.: Наука, 1988. – 144 с.

Надійшла до редколегії 17.04.12

лість конституційного ладу, державного будівництва й суспільного розвитку. Адже саме за допомогою правоохоронної діяльності як певної системи інституцій та засобів можливо надати суспільним відносинам ознак стабільності, послідовності, динаміки та розвитку [1,

с.3]. Разом з тим по відношенню до України наразі вже не є новою констатація відсутності узгодженої цілеспрямованої та послідовної державної політики у сфері правоохоронної діяльності, у тому числі через суперечливість її теоретико-методологічних засад, що виявляють неоднозначність розуміння сутності, напрямків й місця цієї діяльності. З огляду на це й вбачаються актуальними питання теоретичного розуміння напрямків правоохоронної діяльності.

Зазначимо, що проблематика сутності й напрямків правоохоронної діяльності раніше вже розглядалась у працях таких вчених як І.В. Бондаренко, В.М. Дубінчак, В.М. Зінченко, В.М. Кардаш, А.М. Кучук, І.В. Солов'євич, В.Г. Фатхутдінов та інші. Разом із тим такі дослідження спрямовані на вивчення переважно лише окремих диференціальних напрямків правоохоронної діяльності, залишаючи поза увагою питання впорядкування й узагальнення різних підходів до виокремлення напрямків правоохорони. Саме тому метою цього дослідження є визначення й узагальнення оптимальних підходів до класифікації правоохоронної діяльності, а також формування та обґрунтування цілісного узгодженого розуміння напрямків правоохоронної діяльності.

Передусім відмітимо, що правоохоронна діяльність є багатограним різноплановим різновидом державної діяльності, яка здійснюється численними правоохоронними органами за різноманітними напрямками. Саме тому слід погодитись з Й.І. Горінецьким [2] і В.Г. Фатхутдіновим [3, с.8], що до складу правоохоронної діяльності як категорії включаються не тільки такі елементи як суб'єкти й об'єкти, але й напрямки. При цьому напрямки правоохоронної діяльності одночасно відображають як поставлені перед нею загальні завдання, так і конкретні функції її суб'єктів та способи й форми їхньої реалізації. У той же час не поділяємо поглядів В.В. Посметного, що напрямки правоохоронної діяльності "залежать від завдань, функцій та обов'язків органів, які її здійснюють" [4], позаяк, на нашу думку, розглядаючи правоохорону як практичну реалізацію правоохоронної функції держави та її завдань, саме напрямки правоохоронної діяльності мають визначати компетенцію правоохоронних органів, а не навпаки, що сприятиме більшій комплексності й послідовності правоохоронної діяльності.

Першочергово маємо означити відсутність законодавчої диференціації правоохоронної діяльності за напрямками, що видається істотним недоліком в аспекті забезпечення її узгодженості, структурованості та взаємопов'язаності. Певною мірою слідом за іншими вченими для виокремлення напрямків правоохоронної діяльності можна керуватися положеннями ч.2 ст.2 Закону України "Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів" від 23.12.1993 р., яка визначає функції працівників суду і правоохоронних органів. Виходячи з цього, напрямками (видами) правоохоронної діяльності вважається: досудове розслідування в кримінальних справах та адміністративне провадження; оперативно-розшукова та розвідувальна діяльність; охорона громадського порядку і громадської безпеки; виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів розслідування і прокурорів; контроль за переміщенням людей, транспортних засобів, товарів та інших предметів чи речовин через державний і митний кордон; нагляд і контроль за виконанням законів. Зауважимо, що попри наявні у науці суперечності з приводу співвідношення правоохоронних і судових органів, зважаючи на виконання останніми правоохоронної функції, правосуддя також може бути віднесене до напрямків такої діяльності.

Разом з тим у даному разі слід враховувати щонайменш дві істотні обставини. По-перше, варто звернути увагу на певну моральну застарілість зазначеного законодавчого бачення функціональних напрямків правоохоронної діяльності, що не враховують ані процесу трансформації системи суспільних відносин, ані наступних законодавчих змін, прийняття Конституції України, судової та адміністративної реформ, а також реформування правоохоронної системи України, що безперечно актуалізує оновлення напрямків правоохоронної діяльності. Так, наприклад, В.І. Осадчий, спираючись на вказаний поділ правоохоронної діяльності, такий напрямок як охорона громадського порядку і громадської безпеки розглядає вже у дещо ширшому значенні як "адміністративну, профілактичну, охоронну діяльність міліції" [5], а також досить доречно виокремлює ще один напрямок правоохоронної діяльності із припинення правопорушень при незаконному використанні природних ресурсів. І по-друге, Закон України від 23.12.1993 р. безпосередньо не присвячений нормативно-правовій регламентації напрямків правоохорони, називаючи функції правоохоронних органів виключно лише в цілях забезпечення державного захисту їх працівників, а тому класифікація на його основі напрямків правоохоронної діяльності є досить умовною.

На основі згаданого законодавчого поділу напрямків правоохоронної діяльності М.І. Мельник і М.І. Хавронюк наводять значно розширений перелік функцій (направків) правоохорони, додатково до цього виділяючи ще й профілактику правопорушень; захист життя, здоров'я, прав, свобод та законних інтересів фізичних осіб; ресоціалізацію; розгляд справ про фінансові та адміністративно-господарські правопорушення; надання дозволів на здійснення певної діяльності; подання правової допомоги; аналітико-методична робота; інформування інших державних органів; видання нормативних актів; координація [6, с.27-28]. При цьому одразу слід вказати на неоднозначність віднесення до числа повноцінних напрямків (у тому числі в якості допоміжних) правоохоронної діяльності аналітико-методичної роботи, інформування державних органів, видання нормативних актів та координації. Підкреслимо, що зазначені різновиди властиві організації діяльності будь-яких органів державної влади загалом при виконанні й інших функцій держави і не мають чітко вираженої правоохоронної спрямованості.

Загалом же такий підхід вбачається нами дещо ускладненим, позаяк має на меті сформувати детальний перелік усіх напрямків правоохоронної діяльності, які є досить динамічними та тісно поєднаними один з одним, внаслідок чого, наприклад, не видається можливим повністю відмежувати охорону громадського порядку, громадської безпеки та власності від захисту прав громадян та попередження правопорушень. Відтак диференціація правоохоронної діяльності має проводитись, передусім, саме з позицій концептуального узагальнення правоохорони за її сутнісними ознаками.

О.М. Бандурка до основних напрямків правоохоронної діяльності відносить прокурорський нагляд; досудове слідство по кримінальних справах; захист у кримінальних та цивільних справах та надання іншої юридичної допомоги; охорону громадського порядку і безпеки громадян; боротьбу із злочинністю, а також правосуддя [7, с.6-8, 333]. Натомість за К.Ф. Гуценко і М.А. Ковальовим такими напрямками є конституційний контроль; правосуддя; організаційне забезпечення діяльності судів; прокурорський нагляд; виявлення і розслідування злочинів; надання юридичної допомоги [8, с.10-14]. З приводу цього, маємо зауважити деяку неповноту обох з названих позицій.

Так, по-перше, виокремлюючи прокурорський нагляд, правильно виділяти й інші різновиди правоохоронної контрольно-наглядової діяльності за виконанням законів. По-друге, правоохоронна діяльність спрямована на охорону та захист прав громадян і правопорядку не лише від злочинів, але й інших правопорушень, тому досудове слідство у кримінальних справах як напрямок правоохорони доцільно доповнити ще й адміністративним провадженням. І по-третє, мусимо не погодитись із включенням організаційного забезпечення діяльності судів (втім, так само як й забезпечення діяльності органів внутрішніх справ, прокуратури тощо) до напрямків правоохоронної діяльності, що лише забезпечує її, безпосередньо не вирішуючи актуальні завдання охорони права та правовідносин в Україні.

Певною мірою правоохоронна діяльність може бути поділена на напрямки й залежно від об'єктів її впливу, а саме – це охорона засад конституційного ладу, у тому числі прав, свобод і законних інтересів особи; а також забезпечення законності й правопорядку. Проте, вбачається, що такий поділ можливий лише суто на теоретичному рівні, адже практичне здійснення правоохорони, як правило, у цьому розумінні має комплексний характер. Зокрема охорона прав громадян тісно пов'язана із забезпеченням правопорядку, оскільки вона можлива тільки з дотриманням останнього, а забезпечення правопорядку передбачає охорону й захист прав особи від правопорушень.

У найбільш загальному вигляді правоохоронна діяльність, на думку Ю.І. Римаренка та Я.Ю. Кондратьєва, за своєю структурою поділяється на попередження виникнення умов та причин суспільно небезпечних явищ; припинення процесу їх розвитку; ліквідацію негативних наслідків [9, с.110]. Однак, викладене не стільки диференціює правоохоронну діяльність за стадіями як своєрідний юридичний процес, а скоріше відображає лише рівні державного реагування на існуючі або реальні загрози правовідносинам, кожному з яких відповідає одразу кілька етапів правоохоронної діяльності.

У даному контексті слід навести позицію П.В. Онопенка, який пропонує поділяти забезпечення правопорядку на такі основні напрямки правоохоронної діяльності: попередження правопорушень; виявлення правопорушень; припинення правопорушень; розкриття правопорушень; розслідування правопорушень; притягнення до юридичної відповідальності правопорушників; перевиховання правопорушників [10, с.10]. Оскільки зазначене в цілому відображає основні етапи реалізації правоохоронної діяльності, вважаємо за можливу та доцільну інтерпретацію даної позиції й щодо усіх напрямків правоохоронної діяльності залежно від її правового змісту та стадій реалізації як своєрідного юридичного процесу.

Зауважимо, що дана класифікація ґрунтується на такій ознаці правоохоронної діяльності як застосування у правоохоронних цілях різноманітних заходів юридичного впливу – запобігання, припинення та юридичної відповідальності. При цьому в аспекті правоохоронної діяльності в якості її напрямку більш коректним вбачається визначати не суто лише "притягнення до юридичної відповідальності правопорушників", але й забезпечення такої юридичної відповідальності з боку інших державних органів. Акцентуємо також увагу й на тому, що "попередження правопорушень" є складним інтегративним напрямком правоохоронної діяльності, який включає у себе різні види правоохорони (у тому числі контрольно-наглядового характеру), а одним із його заходів, на думку А.І. Долгової [11], є перевиховання правопорушників, виокремлення якого в самостійний напрям

мок правоохоронної діяльності не є доцільним. Натомість більш обґрунтованим може бути виділення такого правоохоронного напрямку як забезпечення виконання встановлених заходів юридичної відповідальності, що є завершальним етапом правоохоронної діяльності.

Відмітимо, що такі ж напрямки правоохоронної діяльності можуть виокремлюватись й залежно від завдань правоохоронної діяльності, зокрема Р.Я. Шай до таких напрямків відносить попередження правопорушень, їх виявлення та припинення, оперативне розкриття та притягнення винних до юридичної відповідальності, виконання відповідних рішень, а також нагляд за процесом правозастосування і юридичну допомогу громадянам [12]. У той же час, не заперечуючи важливість такого напрямку правоохорони як нагляд, з позицій даної класифікації його виокремлення в якості окремого завдання чи стадії правоохоронної діяльності не зовсім прийнятне, оскільки державний контроль та нагляд по-суті є саме комплексним інтегративним напрямком правоохоронної діяльності, що поєднує у собі одразу декілька її стадій – попередження, виявлення й припинення відповідних правопорушень.

Крім того, юридична допомога громадянам за своєю природою є різновидом забезпечення реалізації громадянами належних їм прав, свобод і законних інтересів, що здійснюється усіма органами державної влади, у тому числі й правоохоронними органами, зокрема міліцією, згідно зі ст.2 Закону України "Про міліцію" від 20.12.1990 р. У той же час слід зважати, що зазначений різновид державної діяльності хоч і реалізується правоохоронними органами, однак, як правило, поза безпосереднім процесом охорони й захисту прав громадян, тому й пропонується розглядати юридичну допомогу громадянам як конкретний суміжний, допоміжний напрямок правоохоронної діяльності та взагалі за іншим (суб'єктно-об'єктним) критерієм поділу правоохорони.

Однією з підстав диференціації напрямків правоохоронної діяльності також можна виділити й функціональний критерій, поділяючи правоохоронну діяльність на відповідні функціональні напрямки. Так, наприклад, А.М. Кучук називає охоронну, профілактичну, наглядову (контрольну), регулятивну, каральну та виховну функції правоохоронної діяльності [13, с.13]; Р.Я. Шай виділяє лише функції охорони, профілактики, нагляду, регулювання та виховання [12], не відносячи до їх числа каральну функцію правоохоронної діяльності. З одного боку, кара законодавчо не є метою адміністративних стягнень (які безпосередньо застосовує більшість правоохоронних органів), а становить мету кримінальних покарань (які застосовує лише суд). З іншого боку, будь-які заходи юридичної відповідальності як своєрідний акт відплати з боку держави, виражений у несприятливих особистісних чи майнових наслідках для правопорушника, мають у собі в тому числі й репресивно-каральну складову. Разом з тим слід зважати, що кара завжди наділена певною правовиховною роллю [14], а тому й каральна функція правоохоронної діяльності невід'ємна від її виховної функції, що мають взаємний характер й поєднуються у застосуванні в процесі правоохоронної діяльності заходів юридичної відповідальності. Таким чином, на нашу думку, інтерпретуючи функції правоохоронної діяльності відповідно до її напрямків, необхідно констатувати неможливість і неприйнятність виділення окремого "карального" напрямку правоохорони, що розуміється нами як одна із складових виховного напрямку правоохоронної діяльності.

При цьому, як зазначалося, виховання, у свою чергу, має безпосереднє відношення до попередження правопорушень, адже вплив на суб'єктивні детермінанти (зок-

рема особу правопорушника й інших осіб) має не менше значення в їх запобіганні, аніж подолання об'єктивних причин і умов порушень правопорядку й прав громадян. До того ж, виховання (у тому числі виправлення правопорушників) може бути лише тоді максимально ефективним, коли воно логічно поєднане із іншими заходами усунення, подолання, мінімізації та нейтралізації негативних факторів таких правопорушень. У зв'язку з цим більш виваженим є об'єднання карального, виховного й профілактичного сегменту у єдиний інтегративний попереджувальний напрямок правоохоронної діяльності.

Охоронну функцію (а відповідно і напрямки) правоохоронної діяльності, спрямовану на охорону життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, зазвичай пов'язують із охороною громадського порядку, громадської безпеки і власності, припинення порушень права та його відновлення [12]. Відтак така охорона за своїм змістом в цілому уособлює й виражає основну сутність правоохоронної діяльності із забезпечення нормального функціонування суспільних відносин згідно з правом шляхом охорони й захисту конституційного ладу, прав громадян, правопорядку й законності. Загалом же охоронний (захисний) напрямок є досить складним та різноплановим, одночасно включаючи заходи припинення правопорушень, оперативно-розшукової діяльності, відновлення порушених прав громадян, досудового розслідування тощо, які у своїй сукупності й складають цілісний процес охорони права і правовідносин.

Проте правоохоронна діяльність не обмежується однією лише власне охоронною діяльністю, ефективне здійснення якої вимагає її поєднання із іншими такими "доповнюючими" правоохоронними напрямками як попередження, нагляд і регулювання. При цьому регулятивний напрямок правоохорони визначається тим, що правоохоронна діяльність, першочергово забезпечуючи охорону правовідносин, тим самим здійснює й їхнє відповідне регулювання, визначаючи певний правовий режим дотримання правопорядку та прав громадян, стимулюючи розвиток одних і стримуючи інші, забезпечуючи їх протікання в суворій відповідності із засадами верховенства права та пріоритету прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина.

Крім того, виділення контрольно-наглядового напрямку в правоохоронній діяльності, на нашу думку, має супроводжуватись вирішенням наявних проблем теоретико-методологічного характеру в розумінні контролю та нагляду як явищ правової дійсності. З цього приводу, не виходячи з поля нашого дослідження, варто погодитись із В.В. Мурзою [15], що сутність контрольно-наглядової діяльності держави виявляється у забезпеченні перевірки діяльності відповідних інституцій на предмет відповідності принципу законності, попередження й виявлення порушень чинного законодавства, а також забезпечення їх усунення. Таким чином, подібна контрольно-наглядова діяльність безпосередньо становить окремий специфічний сегмент правоохоронної діяльності, одночасно спрямований на підтримку та охорону законності та правопорядку і, як наслідок, попередження та усунення порушень прав, свобод і законних інтересів особи, інтересів суспільства та держави. Відтак певною мірою контрольно-наглядову діяльність із властивими їй методами, способами та формами

можна розглядати саме на стику охоронної та попереджувальної правоохоронної діяльності.

Отже, узагальнюючи викладене, можна запропонувати таку диференціацію напрямків правоохоронної діяльності: попередження правопорушень; виявлення правопорушень; припинення правопорушень; розкриття правопорушень; розслідування правопорушень; притягнення до юридичної відповідальності правопорушників; виконання заходів юридичної відповідальності. У правоохоронній діяльності за функціональним критерієм виділяється попереджувальний, охоронний (захисний), регулятивний і контрольно-наглядовий напрямки.

Правоохоронна діяльність за суб'єктно-об'єктивним критерієм складається з таких напрямків: попередження правопорушень; охорона громадського порядку, громадської безпеки і власності; оперативного-розшукова та розвідувальна діяльність; контрольно-наглядова діяльність; досудове розслідування в кримінальних справах та адміністративне провадження; правосуддя; виконання вироку, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів розслідування і прокурорів; надання правової допомоги.

Підкреслимо, що правоохоронна діяльність як елемент сучасної демократичної соціальної правової держави та громадянського суспільства безпосередньо спрямована на охорону й захист прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, інтересів суспільства та держави, виступаючи при цьому важливим засобом забезпечення їхньої реальності.

1. Дубінчак В. М. Правоохоронна діяльність: сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / В. М. Дубінчак; Київ: нац. ун-т внутр. справ. – К., 2010. – 20 с. 2. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / Й. І. Горінецький; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2005. – 203 арк. 3. Фатхутдінов В. Г. Правоохоронна діяльність: природа, сутність, гуманізм (теоретико-правові та методологічні аспекти): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / В. Г. Фатхутдінов; Київ: нац. ун-т внутр. справ. – К., 2006. – 16 с. 4. Посметний В. В. Сутність правоохоронної функції та правоохоронної діяльності як визначальних та базових категорій функціонування правоохоронних органів / Посметний В. В. // Кримський юридичний вісник. – 2008. – Вип. 3 (4). 5. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 / В. І. Осадчий; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 36 с. 6. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посібник / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2002. – 576 с. 7. Судебные и правоохранительные органы Украины: учебник [для вузов МВД Украины] / А. М. Бандурка и др.; ред. А. М. Бандурка. – Х.: Университет внутренних дел, 1999. – 350 с. 8. Гуценко К. Ф. Правоохранительные органы / К. Ф. Гуценко, М. А. Ковалев. – М.: Зерцало, 1999. – 370 с. 9. Політичний вимір діяльності Міністерства внутрішніх справ України (відповідь на виклики XXI століття) / за ред. Ю. І. Римаценка, Я. Ю. Кондратьєва. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2003. – 292 с. 10. Онопенко П. В. Правоохоронні функції української держави: зміст і реалізація: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / П. В. Онопенко; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2005. – 18 с. 11. Криминологія: учебник [для вузов] / под общ. ред. А. И. Долговой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во НОУРМА, 2007. – 912 с. 12. Шай Р. Я. Основные направления и задания правоохоронной деятельности в правовой державе / Р. Я. Шай // Митна справа. – 2011. – № 3. – Ч. 2. – С. 51-56. 13. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / А. М. Кучук; Ін-т законодавства ВР України. – К., 2007. – 20 с. 14. Сердюк В. Функції юридичної відповідальності в правовій науці України та Польщі / Сердюк В. // Соціологія права. – 2011. – № 2. 15. Мурза В. В. Сутність та значення наглядової функції держави / В. В. Мурза // Форум права. – 2011. – № 4. – С. 505-509 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-4/11mvvnd.pdf>.

Надійшла до редколегії 17.04.12